

วรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการสอนวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัวของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้รวบรวมแนวคิดนำมาเสนอเป็นลำดับดังนี้คือ

2.1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

2.1.1 จุดประสงค์วิชาสังคมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2.1.2 โครงสร้างวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

2.1.3 คำอธิบายรายวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว

2.2 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว

2.2.1 ความหมายของวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว

2.2.2 เนื้อหาของวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว

2.2.3 ความสำคัญของวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว

2.3 การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

2.3.1 หลักสูตรและเนื้อหาวิชา

2.3.2 การสอน

2.3.3 สื่อการสอน

2.3.4 กิจกรรมการเรียนการสอน

2.3.5 การวัดและประเมินผล

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กลุ่มวิชา สังคมศึกษา

2.1.1 จุดประสงค์วิชาสังคมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

1. เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม
พัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย และ
หลักธรรมของศาสนา

2. เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการวิเคราะห์ ปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคม
ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน สามารถตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง และปรับตัวให้เข้ากับ
สภาพแวดล้อมได้.

3. เพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรม
ไทย ยึดมั่นในวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย หลักธรรมและคุณธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์ รัก และ
ผูกพันกับท้องถิ่นและประเทศชาติ มีความภูมิใจในความเป็นไทยและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ตามระบอบประชาธิปไตย อันมี
พระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเสริมสร้างศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
ในชุมชน

2.1.2 โครงสร้างวิชาสังคมศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

โครงสร้าง

วิชาบังคับ

วิชาบังคับแกน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ส 101 ประเทศของเรา 1

ส 102 ประเทศของเรา 2

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ส 203 ทวีปของเรา	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 204 ประเทศของเรา 3	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ส 305 โลกของเรา	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 306 ประเทศของเรา 4	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

วิชาบังคับเลือก

ให้เลือกเรียนจากรายวิชาต่อไปนี้ จำนวน 6 รายวิชา

ส 017 จริยธรรมกับบุคคล	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 026 เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในโลกปัจจุบัน	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 027 โลกในยุคปัจจุบัน	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 043 กฎหมายน่ารู้	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 053 ประชากรกับสิ่งแวดล้อม	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 071 ท้องถิ่นของเรา 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 072 ท้องถิ่นของเรา 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 073 ท้องถิ่นของเรา 3	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

วิชาเลือกเสรี

ส 011 สังคมและวัฒนธรรมไทย	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 012 เอกภาพ	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 013 อัล-กรอาน	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 014 ศาสนบัญญัติ	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 015 จริยธรรม	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 016 ศาสนประวัติ	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

ส 021 ชีวิตและงานของบุคคลตัวอย่าง	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 022 ประวัติศาสตร์ทั่วไป	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 023 ประวัติศาสตร์ไทย 1	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 024 ประวัติศาสตร์ไทย 2	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 025 ประวัติศาสตร์ไทย 3	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 031 เศรษฐศาสตร์ทั่วไป	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 041 กฎหมายในชีวิตประจำวัน	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 042 การปกครองของไทย	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 051 สิ่งแวดล้อมศึกษา	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 052 ประชากรศึกษา	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้
ส 061 ภูมิศาสตร์เบื้องต้น	2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

จะเห็นได้ว่าวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัวยุคหนึ่งเป็นวิชาบังคับเลือก ซึ่งมีให้
เลือกเรียนจำนวน 9 รายวิชา ซึ่งแล้วแต่ว่าโรงเรียนใดจะจัดให้มีการสอนในช่วงปีการศึกษาใด
ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกในการจัดหาอุปกรณ์การสอน และความพร้อมของครูผู้สอน

2.1.3 คำอธิบายรายวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัวยุคหนึ่ง

ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัวยุคหนึ่ง 2 คาบ/สัปดาห์/ภาค 1 หน่วยการเรียนรู้

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาความรู้เบื้องต้นทางเศรษฐศาสตร์เกี่ยวกับการผลิต การบริโภคและการแลกเปลี่ยน
ฝึกวิเคราะห์ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวยุคหนึ่ง และเสนอแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัว
เพื่อให้มีความเข้าใจในหลักเศรษฐศาสตร์เบื้องต้น ตระหนักถึงสภาพปัญหา และผลกระทบ
ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของครัวเรือนที่มีต่อภาวะเศรษฐกิจของท้องถิ่นและประเทศ มีค่านิยมที่
ดีในการผลิตและการบริโภค การพึ่งตนเองและการประหยัดอดออม ตลอดจนมีส่วนร่วมในการแก้
ปัญหาเศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน

2.2 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว

2.2.1 ความหมายของวิชา ล 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว

"เศรษฐศาสตร์" ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า "Economics" มาจากภาษากรีกว่า Oikosnemein Okios หมายถึงบ้าน (House) และ Nemein หมายถึงการจัดการ การควบคุมและดูแล (Management) ซึ่งต้องใช้วิธีการจัดแบบประหยัด ฉะนั้นความหมายดั้งเดิมของเศรษฐศาสตร์จึงมีความหมายแคบ แต่เนื่องจากสังคมของมนุษยชาติมีการขยาย และเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ จากครอบครัวเป็นชุมชน เป็นจังหวัด และเป็นประเทศ ความหมายของเศรษฐศาสตร์ในปัจจุบันจึงได้ขยายกว้างขวางออกไปจากเดิมโดยครอบคลุมไปถึงการจัดการ การบริหารสังคมระดับประเทศและโลกตามกระแสธารแห่งวิวัฒนาการทางเศรษฐกิจ ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์แต่ละยุคแต่ละสมัยหรือแต่ละประเทศต่างก็ให้ความหมายแตกต่างกันออกไป โดยมีการเพิ่มเติมเสริมแต่งจากความหมายเดิม (วันทนี ภูมิภักตราคม, 2535)

ไนจิตร เอื้อทวิกุล (2522) ให้ความหมายว่า เศรษฐศาสตร์เป็นวิชา ที่ว่าด้วยการจัดสรรทรัพยากรโดยอาศัยทฤษฎี และแนวความคิด ตลอดจนเทคนิคการวิเคราะห์กระบวนการจัดสรรเพื่อเป็นพื้นฐานของกระบวนการตัดสินใจ

คณะกรรมการราชบัณฑิตยสถาน (2525) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า เศรษฐศาสตร์หมายถึงวิชาที่ว่าด้วยการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจกและการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชนมี 2 สาขาคือเศรษฐศาสตร์จุลภาคได้แก่เศรษฐศาสตร์ภาคที่ศึกษาปัญหาเศรษฐกิจส่วนเอกชน หรือปัญหาการตลาดเป็นต้น และเศรษฐศาสตร์มหภาคได้แก่เศรษฐศาสตร์ภาคที่ศึกษาปัญหาเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวม เช่นปัญหาเรื่องรายได้ของประชาชาติ การออมทรัพย์ของประชากร ปัญหาการลงทุน

สมนทิพย์ บุญสมบัติ (2526) ให้ความหมายว่า เศรษฐศาสตร์คือ การศึกษาว่าทำอย่างไรทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ ซึ่งได้แก่ 1) ทรัพยากรธรรมชาติ 2) ทรัพยากรมนุษย์ และ 3) ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นหรือที่เรียกรวม ๆ ว่าปัจจัยการผลิต ที่มีอยู่

จำกัด (เกิดความขาดแคลน) จึงจะถูกใช้สนองตอบความต้องการของคนในสังคมที่ไม่จำกัด (เป้าหมายของการผลิต) ได้ทั้งหมด

วันทีย์ ภูมิภักตราคม (2535) ให้ความหมายว่า เศรษฐศาสตร์ คือศาสตร์ที่ศึกษาถึงการเลือกใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดและหายาก ในการผลิตสินค้าและบริการ ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด โดยรวมถึงการกระจายสินค้าและบริการให้เกิดความเป็นธรรม

สมทรง สิตลาตัน (2535) ให้ความหมายว่า เศรษฐศาสตร์ คือ ศาสตร์ที่ศึกษาเกี่ยวกับการที่มนุษย์และสังคมเลือกใช่วิธีการในการนำเอาทรัพยากรการผลิต ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด มาผลิตสินค้าและบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการและหาวิถีทางที่จะจำแนก แจกจ่ายสินค้า และบริการที่ผลิตได้ไปยังประชาชนทั่วไป

อภิรักษ์ จินตนะและทับทิม วงศ์ประยูร (2536) ให้ความหมายว่า เศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาที่ศึกษาถึงเรื่องเกี่ยวกับการตัดสินใจของบุคคลว่าจะเลือกซื้อสินค้าอะไร จำนวนเท่าไร จึงจะได้รับความพอใจสูงสุดในจำนวนงบประมาณที่มีอยู่

ศิริณ พงศ์มณีนันท์ (2539) ให้ความหมายว่า เศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมในการบริโภคทรัพยากรทั้งในระดับบุคคล ครอบครัวและประเทศเพื่อสนองตอบความต้องการที่ไม่สิ้นสุดของมนุษย์ ในปริมาณที่เพียงพอ และใช้ทรัพยากรซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เป็นประโยชน์และคุ้มค่ามากที่สุด เนื่องจากประชาชนในระดับต่าง ๆ มีความต้องการและความจำเป็นในการบริโภคสินค้า และบริการมากจึงไม่สามารถนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการได้ทั้งหมด ดังนั้นจึงจำเป็นจะต้องตัดสินใจเลือกสินค้าและบริการ โดยคำนึงถึงปริมาณ กำลังซื้อ และต้นทุนค่าเสียโอกาสให้เหมาะสม ซึ่งจะมีผลต่อการใช้จ่าย และการดำเนินการต่าง ๆ ให้เป็นไปอย่างถูกต้องและสอดคล้องกับเป้าหมายที่ตั้งไว้

Robbins (1952) ให้ความหมายว่า เศรษฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงพฤติกรรมของมนุษย์ในการเลือกหนทางที่จะใช้ปัจจัยการผลิตซึ่งมีอยู่อย่างจำกัด เพื่อบำบัดความต้องการของมนุษย์ซึ่งมีอยู่มากมายนับไม่ถ้วน

Marshall (1962) ให้ความหมายว่า วิชาเศรษฐศาสตร์เป็นวิชา ที่ว่าด้วยการดำรงชีวิตโดยปกติของมนุษย์และสังคม ในการใช้ทรัพยากรเพื่อให้บรรลุถึงความกินดีมีสุข

Samuelson (1973) ให้ความหมายว่า เศรษฐศาสตร์เป็นวิชา ที่ศึกษาถึงวิธีการที่มนุษย์และสังคมตัดสินใจเลือกใช้ทรัพยากรที่หาได้ยาก และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลาย ๆ ทางไปผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ตลอดจนการจำแนก แยกจ่ายสินค้าและบริการเหล่านั้นไปยังบุคคลต่าง ๆ ในสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต

Lai (1980) ให้ความหมายว่าเศรษฐศาสตร์ คือ สังคมศาสตร์ที่เป็นการศึกษาตามหลักวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ที่จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดตามความพอใจ (ไม่จำกัด) ของมนุษย์

Byrns และ Stone (1981) ให้ความหมายว่าเศรษฐศาสตร์ คือ การศึกษาถึงวิธีการที่จะทำให้บุคคลหรือสังคม จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาตอบสนองความต้องการที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดของมนุษย์

Dolan (1983) ให้ความหมายว่า เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาถึงการกระทำของมนุษย์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำในการใช้ทรัพยากรที่ขาดแคลนมาสนองตอบความต้องการที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดให้เกิดความพอใจสูงสุด

จากความหมายของเศรษฐศาสตร์ดังกล่าวข้างต้นสรุปว่า เศรษฐศาสตร์เป็นศาสตร์ที่ศึกษาถึงวิธีการในการเลือกจัดการกับทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิต ที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อผลิต

เป็นสินค้าและบริการ เพื่อใช้ในการบำบัดความต้องการของมนุษย์ซึ่งมีอยู่อย่างไม่จำกัด ให้ได้ประโยชน์สูงสุดตามความพอใจของมนุษย์

จิวรรณ วรณประเสริฐ (2522) ให้ความหมายว่า ครอบครัวประกอบด้วยคนต่างเพศตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปซึ่งมีความสัมพันธ์ทางเพศ มีความผูกพันกันทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกัน

พจน์ นวลปลอด และเอนก เอียรถาวร (2534) ให้ความหมายว่า ครอบครัวหมายถึงหน่วยทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันโดยสายโลหิต หรือในทางกฎหมายโดยการสมรสกัน ปกติจะประกอบด้วยพ่อ แม่ บุตรและญาติพี่น้อง

ติรณ พงศ์มณฑน์ (2539) ให้ความหมายว่า ครอบครัวเป็นองค์กรทางสังคมขนาดเล็ก ๆ ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกอันเป็นหน่วยสังคมที่น้อยที่สุด สมาชิกของครัวเรือนหรือครอบครัวต่างก็มีหน้าที่ในทางเศรษฐกิจร่วมกัน

Murdock (1965) ให้ความหมายว่า ครอบครัว คือ กลุ่มทางสังคมกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์กัน รวมไปถึงการมีความสัมพันธ์กันของคน 2 เพศคือเพศชาย เพศหญิง และอาจจะมียุติด้วยก็ได้ซึ่งสมาชิกในครอบครัวต้องมีความสัมพันธ์กันทางเศรษฐกิจด้วย

Rose (1967) ให้ความหมายว่า ครอบครัว คือ การมีบุคคล 2 เพศที่มีความสัมพันธ์กันโดยการแต่งงานกันตามธรรมเนียม อยู่ในบ้านหลังเดียวกัน ซึ่งมีความผูกพันรับผิดชอบร่วมกันทางเศรษฐกิจ

Hurd (1986) ให้ความหมายว่า ครอบครัว คือ กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน มีความผูกพันร่วมกันทางเศรษฐกิจและสังคม

Hebding และ Glick (1992) ให้ความหมายว่า ครอบครัวเป็นกลุ่มสังคมหนึ่งที่มีความสำคัญ เป็นกลุ่มของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันโดยสายเลือดอย่างถาวร หรือการสมรสกับบุคคลอื่นที่ได้แต่งงานกับสมาชิกในครอบครัวให้รวมเป็นหนึ่งในสมาชิกครอบครัวด้วย ซึ่งมีความรับผิดชอบร่วมกันทางเศรษฐกิจ

จากความหมายของครอบครัวดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นหน่วยทางสังคมขนาดเล็กที่ประกอบไปด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์กันโดยสายโลหิต มีความผูกพันกัน และมีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกันในทางเศรษฐกิจและสังคม

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า วิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัวหมายถึง วิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ในการสนองตอบความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่อย่างไม่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับมนุษย์ รวมถึงศึกษาภาวะเศรษฐกิจของครอบครัว ในการจัดสรรสินค้าและบริการ มาสนองตอบความต้องการของสมาชิกในครอบครัว ที่มีหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันในทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเน้นถึงปัญหาและผลกระทบของกิจกรรมทางเศรษฐกิจของครอบครัว ที่มีผลต่อเศรษฐกิจของส่วนรวม มีด้านแยกที่ติดและถูกต้องในการผลิตและการบริโภค และรู้จักประหยัดคอดออม

2.2.2 เนื้อหาของวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว

ระบบเศรษฐกิจของแต่ละประเทศจะแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับสังคมของประเทศนั้น ๆ โดยมีบุคคล หรือสถาบันที่ทำหน้าที่ในหน่วยทางเศรษฐกิจจะต้องรู้จักการจัดสรรทรัพยากรให้มีความสัมพันธ์กันระหว่างปัจจัยการผลิตคือแรงงาน ทรัพยากรทุน ประชากรและการไหลเวียนของเงินตราเพื่อให้ระบบเศรษฐกิจบรรลุตามจุดหมาย นอกจากนี้ครอบครัวยังเป็นหน่วยหนึ่งของระบบเศรษฐกิจส่วนรวมและอยู่ในฐานะผู้บริโภค ผู้ผลิตหรือผู้ออม ซึ่งมีความสำคัญมาก ดังนั้นจึงจะต้องรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ มีแผนการใช้จ่ายและการดำเนินการต่าง ๆ อย่างรอบคอบ จึงจะทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างปกติสุข อันจะส่งผลทำให้ระบบเศรษฐกิจส่วนรวมประสบความสำเร็จด้วย เพราะครอบครัวเป็นหน่วยหนึ่งในระบบสังคมส่วนรวม การบริโภคเป็นส่วนหนึ่งของการใช้จ่ายทั้งหมดของครอบครัวและระบบเศรษฐกิจ ในการเลือกซื้อ

สินค้าและบริการซึ่งมีอยู่จำนวนมากมาย ซึ่งแตกต่างกันทั้งในด้านราคา คุณภาพและลักษณะของ การใช้งาน ผู้บริโภคจะต้องมีทัศนคติ และค่านิยมที่ถูกต้องในการบริโภค จึงจะสามารถเลือก บริโภคสินค้า และบริการได้อย่างเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมในขณะนั้น ทั้งนี้จะต้อง พิจารณาอย่างรอบคอบและถี่ถ้วน โดยคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ อันได้แก่ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ การตัดสินใจของผู้บริโภค มีหลักทั่ว ๆ ไปที่ดีในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ และนิ แนวนทางหรือข้อมูลความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ซึ่งจะทำให้การเลือกซื้อสินค้า และบริการนั้นเป็นไปอย่างประหยัด คุ่มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งผู้บริโภคยังได้รับความ พึงพอใจมากที่สุดอีกด้วย

ครอบครัวมีฐานะเป็นผู้บริโภค และผู้ออม ซึ่งรายได้ที่หามาได้อย่างจำกัดนั้น ควรให้ ไปในการบริโภคในสิ่งที่จำเป็นด้วยความรอบคอบระมัดระวัง เนื่องจากการใช้จ่ายนั้นเป็นเรื่องที่ สำคัญมาก จึงต้องมีการวางแผนทางการเงินโดยการวางแผนสำหรับการใช้จ่ายเพื่อการบริโภค การเก็บรวบรวมรายจ่ายที่สำคัญ และการนำเงินที่เหลือจากการบริโภคซึ่งก็คือเงินออมนั้นไป ลงทุนให้ได้ผลกำไรเพิ่มพูนขึ้นมา โดยเลือกกระทำได้หลายวิธี ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงโอกาสในการ ขยายตัวของการลงทุน ความเสี่ยงในการลงทุน สภาพคล่องตัวของการเปลี่ยนแปลง ผลตอบแทน ที่ได้จากการลงทุนนั้นอย่างละเอียดถี่ถ้วนในทุก ๆ ด้านจึงจะทำให้ประสบผลสำเร็จในการวางแผน การเงินได้ (ศิริณ พงศ์มพัฒน์, 2539)

2.2.3 ความสำคัญของวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว

การศึกษา วิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว จะช่วยให้ผู้เรียน ซึ่งเป็นสมาชิกใน ครอบครัวรู้จักวางแผน และดำเนินชีวิตของตนอย่างมีเป้าหมาย สามารถดำเนินชีวิตได้อย่าง ราบรื่น มีความสุข รู้จักวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นและหาทางแก้ปัญหาได้อย่างมีระบบระเบียบ มีการวางแผน และกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัวไว้ล่วงหน้า รู้จักจัดการงบประมาณ การใช้จ่ายของครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาทางการเงินของ ครอบครัว ทำให้สามารถจัดสรรปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นให้แก่สมาชิกในครอบครัวได้ตามอัธยาศัย (ศิริณ พงศ์มพัฒน์, 2539)

การให้เยาวชนได้ศึกษา วิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว เป็นการพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติเพราะเด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า ถ้าได้ฝึกให้เด็กนักเรียนได้รู้จักการพัฒนาเศรษฐกิจของครอบครัว ให้มีความสามารถพึ่งตนเอง รู้จักการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างประหยัด ตลอดจนการนำแรงงานในครอบครัวมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เมื่อเป็นผู้ใหญ่ในภายหน้าจะได้เป็นตัวอย่างและมีอบรมให้สมาชิกในครอบครัวได้ประพฤติปฏิบัติตนได้ถูกต้องเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตต่อไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัว

1. ทำให้รู้จักบริโภคแต่สิ่งที่มีประโยชน์และจำเป็นแก่การดำรงชีวิต
2. ก่อให้เกิดการประหยัดและอดออม อันจะเป็นผลดีต่อตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติ
3. ช่วยให้มีหลักในการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
4. ช่วยให้ได้รู้และเข้าใจสภาพเศรษฐกิจของสังคมที่อยู่ร่วมกัน
5. สามารถประกอบอาชีพการงานของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พจน์ นวลาลอค และแอนก เธิยรถาวร, 2534)

วันชัย ภูมิภักตราคม (2535) สรุปความสำคัญของวิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ครอบครัวไว้ดังนี้คือ

1. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสำนึกว่า กำลังอยู่ในโลกที่สลับซับซ้อนทางเศรษฐกิจและเศรษฐศาสตร์ครอบครัว จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดพื้นฐานของการใช้เหตุผล เพื่อตัดสินใจเรื่องราวทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัวได้
2. เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ครอบครัว มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันได้ ไม่ว่าเขาจะเป็นผู้ผลิต ผู้บริโภค หรือพลเมืองที่มีอาชีพใด ๆ ก็ตาม
3. เพื่อใช้เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในด้านความรู้ และทักษะ สำหรับการเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ในชั้นสูงต่อไป

2.3 การจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา

การเรียนการสอน คือ กระบวนการสร้างสถานการณ์ อันจะทำให้ผู้เรียน เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เรียกว่าการเรียนรู้ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ผู้เรียนได้รับความคิดรวบยอดและหลักการชัดเจน โดยผู้สอนจะทำหน้าที่แนะแนวทางให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น (จินตนา สุขมาก, 2535)

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษา สภาพและปัญหาการจัดการสอน วิชา ส 032 เศรษฐศาสตร์ ครอบครัวของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ซึ่งได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 5 ด้านคือ ด้านจุดประสงค์ของหลักสูตร ด้านเนื้อหาวิชา ด้านสื่อการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล ดังนั้นเพื่อให้สอดคล้องกันผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา โดยแบ่งเป็น 5 หัวข้อดังนี้คือ

2.3.1 หลักสูตรและเนื้อหาวิชา

2.3.2 การสอน

2.3.3 สื่อการสอน

2.3.4 กิจกรรมการเรียนการสอน

2.3.5 การวัดและประเมินผล

2.3.1 หลักสูตรและเนื้อหาวิชา

ธีรยุทธ์ เสนิงค์ ณ อุษยา (2530) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประโยชน์การต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้นเพื่อพัฒนานักเรียนให้ไปในทางที่พึงประสงค์ ซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญของการศึกษาทั้งนี้เพราะ

1. หลักสูตรเป็นเสมือนเป้าหมายผลเมืองดีและมีคุณภาพ
2. หลักสูตรเป็นโครงการและแนวทางในการให้การศึกษา
3. ในระดับโรงเรียน หลักสูตรจะให้นวปฏิบัติแก่ครู
4. หลักสูตรเป็นมาตรฐานของการศึกษา

ในการจัดหลักสูตรนั้น มีสิ่งที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 ส่วนด้วยกัน คือ ส่วนที่เป็นเนื้อหาบางส่วนที่เป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่จะช่วยพัฒนาสมรรถภาพสมอง ซึ่งทั้ง 2 ส่วนนี้จะตองพิจารณาถึง

ขอบข่ายลำดับก่อนหลัง ความต่อเนื่องและการประสานสัมพันธ์ด้วย กล่าวคือในการจัดหลักสูตรนั้นจะให้ขอบข่ายครอบคลุมเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้หรืออะไรบ้างจะให้มีส่วนของความลึกและความกว้างอย่างไร เช่นถ้าเน้นความกว้าง ผู้จัดหลักสูตรก็จะพยายามบรรจุเนื้อหาที่เป็นข้อเท็จจริงและความคิดเห็นฐานทั่ว ๆ ไปที่คิดว่าสำคัญ และผู้เรียนควรจะทราบเข้าใจมากกว่าที่จะให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในแนวคิด ได้หลักการสามารถนำสิ่งที่เรียนมาสัมพันธ์กันจนสามารถถ่ายโยงการเรียนรู้เรื่องหนึ่งไปสู่อีกเรื่องหนึ่งที่คล้ายคลึงกันได้ หลักสูตรที่จัดขอบข่ายเน้นความกว้างเช่นนี้จะเป็นหลักสูตรเนื้อหาวิชา อย่างไรก็ตามปัญหาของการจัดขอบข่ายนั้นมักจะเกิดขึ้นในกรณีที่ถ้าการจัดหลักสูตรเน้นความกว้างที่จะให้ครอบคลุมเนื้อหาต่าง ๆ มากเกินไป ก็จะทำให้มีเวลาในการพัฒนาความเข้าใจอย่างลึกซึ้งน้อยเกินไป ในทางตรงกันข้ามถ้าเน้นความลึกเกินไปก็จะไม่สามารถครอบคลุมเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วนตามต้องการ การจัดหลักสูตรจึงควรคำนึงถึงสัดส่วนของความลึก และความกว้างของเนื้อหา และประสบการณ์การเรียนรู้อย่างรอบคอบด้วย ในการจัดลำดับก่อนหลังนั้นก็เป็นสิ่งสำคัญในการจัดหลักสูตรทั้งนี้เพราะแม้จะเลือกเนื้อหาของหลักสูตรได้เหมาะสมแล้วก็ตามแต่เนื้อหานั้นจะต้องนำไปให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การจัดลำดับเนื้อหาตามธรรมชาติของเนื้อหาวิชา จะช่วยให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น

การเลือกเนื้อหาวิชา และประสบการณ์นี้ จะต้องนำมาจากข้อมูลพื้นฐาน ในการจัดทำหลักสูตร และต้องให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้นการเลือกสรรเนื้อหาวิชาและประสบการณ์จึงเป็นข้อยุ่งยากและสลับซับซ้อนมากกว่า เนื้อหาวิชาใดจะมีประโยชน์ต่อผู้เรียน มีประโยชน์ต่อสังคม ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในชีวิต มีค่านิยมที่ถูกต้อง สามารถนำความรู้ไปช่วยเหลือสังคมให้ดีขึ้น การเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมประสบการณ์นี้ว่าเป็นส่วนสำคัญซึ่งจะช่วยให้อาณาและประสบการณ์ ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นอย่างดีแล้วประสบผลสำเร็จและมีคุณค่าสูงให้ถึงระดับความคิดรวบยอด (Concept) และการคิดอย่างมีระบบ หรือการสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ (Thought System) ก็จะเป็นการดียิ่ง (สันต์ ธรรมบำรุง, 2527)

เนื้อหาวิชาที่จะนำมาสอน ควรจะเป็นเรื่องราว และประสบการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ในเชิงเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ครูจำเป็นต้องปรุ่่งแต่ง หรือพัฒนาเนื้อหาวิชา ให้เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้เรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ (บันลือ พฤษะวัน, 2531)

2.3.2 การสอน

2.3.2.1 แนวทางในการพิจารณาการสอน

การสอนมีหลายวิธี และไม่มีวิธีการสอนแบบใดที่ดีที่สุด ที่สามารถจะสอนได้ในทุกเนื้อหาวิชา เพราะวิธีสอนบางอย่างอาจดีสำหรับการสอนเพื่อพัฒนาความคิดรวบยอด หรือบางวิธีสอนจะดีสำหรับการสอนเพื่อพัฒนาทักษะเป็นต้น ผู้สอนจึงควรที่จะพิจารณาหาวิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหา เพื่อให้การสอนมีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวทางในการพิจารณาการสอนที่ด้นนั้นมดงนี้คล (ลัดดา คีลัน้อย, 2534)

1. สอนแล้วนักเรียนเกิดความรู้ความสามารถ
2. พยายามให้นักเรียนมีส่วนร่วมในด้านการคิด ไม่ใช่สอนให้นักเรียนท่องจำ ตามเนื้อหาเท่านั้น
3. ควรให้นักเรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาที่จะสอน ให้นักเรียนแสดงความรู้รักสนใจด้วยการซักถาม ตั้งใจฟังครูสอน
4. เหมาะกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อม
5. เหมาะกับครูแต่ละคน เพราะครูแต่ละคนจะมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกันออกไป

วาริ ธิระจิตร (2530) ได้สรุปแนวคิดและประเด็นสำคัญ ของการเลือกวิธีสอนที่ดีให้เหมาะกับเนื้อหาที่สอนดังนี้คือ

1. การสอนควรก่อให้เกิดความมีชีวิตชีวา เราใจไม่เฉื่อยชา เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีการเคลื่อนไหว หรือลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง
2. การสอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกัน การแก้ปัญหาาร่วมกัน ได้แสดงบทบาทตามหน้าที่และตำแหน่งที่ตนได้รับ ตลอดจนการมีความรับผิดชอบต่อกันที่
3. ผู้สอนควรมีวิธีการสอน ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รู้จักเกี่ยวกับตนเอง ตามที่ตนเองและผู้เอนมองเห็น เพื่อหาทางปรับปรุงบุคลิกภาพ และแสดงพฤติกรรมได้คล่องเหมาะสม

4. การสอน ควรจะคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะผู้เรียนจะเข้าใจสิ่งที่เรียนได้ดีก็โดยอาศัยความต้องการ ความสนใจและประสบการณ์ของผู้เรียน ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความรู้ให้กัน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถทางปัญญา ความคิดเห็น ให้กว้างขวางออกไป

ลัดดา คีลาน้อย (2534) กล่าวว่า ในการสอนแต่ละครั้งครูควรที่จะมีหลักเกณฑ์ในการเลือกวิธีสอนด้วย จึงจะทำให้การเรียนการสอนแต่ละคาบมีประสิทธิภาพ สำหรับหลักเกณฑ์ที่จะเลือกวิธีสอนนั้นมีดังนี้

1. วิธีสอนนั้นควรเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน ทั้งในด้านความแตกต่างของสติปัญญา ความสามารถ การแสดงออก วัย และความสนใจของนักเรียน
2. วิธีสอนนั้นจะต้องสนองจุดมุ่งหมายในหลักสูตรว่า ต้องการให้นักเรียนได้ละไรจากบทเรียน ตลอดจนความสอดคล้องของจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในแต่ละบทเรียนด้วย
3. วิธีสอนนั้นควรก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อสภาพสังคม ทั้งในด้านความดีงามการ และสภาพแวดล้อมในสังคม
4. วิธีสอนนั้นควรเหมาะสมกับบุคลิกภาพของครูในด้านความคล่องตัว ประสบการณ์ในการสอน
5. วิธีสอนนั้นควรก่อให้เกิดแนวทางในการนำความรู้ เจตคติ ทักษะ ที่ได้รับการฝึกฝนไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
6. วิธีสอนนั้นต้องมีชีวิตชีวา สนุกสนาน ไม่เป็นที่น่าเบื่อหน่ายแก่นักเรียน
7. วิธีสอนนั้นควรเหมาะสมกับเนื้อหา ที่นักเรียนจะเรียนว่าสอดคล้องกันเพียงไร
8. วิธีสอนนั้นควรเหมาะสมกับระยะเวลา สภาพห้องเรียน จำนวนนักเรียน บางครั้งวิธีสอนบางวิธีต้องใช้กระบวนการมากมาย เวลาย่อมไม่พอ หรือห้องเรียนเล็กเกินไป จำนวนนักเรียนมีมากเกินไป

ความรู้และความสามารถในการสอนของครู เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ครูมีความมั่นใจในการสอนและช่วยให้ครูสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ครูควรมีความรู้ในเรื่องต่อไปนี้คือ

1. ความรู้ในเนื้อหาสาระที่จะสอน
2. ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนการสอน

ความสามารถที่จำเป็นสำหรับการสอนของครูได้แก่

1. ความสามารถในการอธิบายให้นักเรียนเข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้ง ซึ่งต้องอาศัยการมีความรู้ในเนื้อหาที่กำลังสอนอย่างลึกซึ้ง
2. ความสามารถในการใช้เทคนิคหรือทักษะการสอนได้คล่องเหมาะสม ซึ่งต้องอาศัยการมีความรู้เกี่ยวกับแบบจำลองการสอน และทักษะการสอนที่จำเ็นต่าง ๆ คล่องจริงจัง (ประดินันท์ อปรมัย, 2530)

การสร้างความพร้อมในการสอนก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญ ที่จะสร้างความมั่นใจในการสอนของครูได้ซึ่งสรุปได้ดังนี้ (วันทนี ภุมภักทราคม, 2535)

1. จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมเพื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ
2. ตระหนักถึงความสำคัญของผู้เรียนที่มีผลต่อการเรียนการสอน
3. จัดกิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนรู้ ให้น่าสนใจและเร้าใจผู้เรียน
4. ใช้กลยุทธ์และเทคนิคในการสอนให้เหมาะสมในแต่ละสถานการณ์

2.3.2.2 แนวปฏิบัติในด้านการสอน

ขั้นตอนของการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางด้านสติปัญญาไปตามที่ผู้สอนต้องการ ซึ่งมี 5 ขั้นตอนคือ (ทวีป อภิลิทธิ, 2529)

ขั้นที่ 1 ผู้สอนจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ลงไปให้เด่นชัดว่า ในการสอนแต่ละครั้งจะให้ผู้เรียนเกิดสติปัญญาความรู้ในเรื่องใด อย่างไร ซึ่งน่าจะตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมไว้เนื่ลสะดวกแก่การประเมินผลดังกล่าวแล้วด้วย

ขั้นที่ 2 ผู้สอน จะต้องทดสอบความรู้ทางสติปัญญาในเรื่องที่จะสอนว่า ก่อนลงมือสอนผู้เรียนมีความรู้ เรื่องที่จะสอนอยู่แล้วหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด

ขั้นที่ 3 ผู้สอนจะต้องจัดการสอนหรือจัดหาประสบการณ์ในเรื่องที่จะสอน ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสติปัญญาและความรู้ขึ้นให้จงได้

ขั้นที่ 4 ผู้สอนจะต้องช่วยชี้แนะให้ผู้เรียนรู้จักการสังเกตใช้ความคิดจากความรู้ และประสบการณ์ที่ผู้สอนจัดให้อย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นขั้นที่อยู่ต่อเนื่องกับขั้นที่ 3

ขั้นที่ 5 เมื่อผู้สอนดำเนินการมาจนครบถึงขั้นที่ 4 นี้แล้ว ผู้สอนก็จะต้องจัดให้มีการทดสอบความรู้ ความเข้าใจของผู้เรียนว่า ได้รับความรู้ด้านสติปัญญาเพิ่มขึ้นเท่าไร และถูกต้องหรือไม่ ถ้าผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ในวัตถุประสงค์ถือว่าใช้ได้ โดยชี้แนะให้ผู้เรียนรักษาระดับ หรือคงความรู้ ความเข้าใจนี้ไว้ เพื่อจะนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน หรือในสถานการณ์ใหม่ใกล้เคียงกับสถานการณ์เดิมอีกต่อไป

บันทึก พฤษภวัน (2531) กล่าวสรุปถึงแนวปฏิบัติในการสอนที่ดีว่า ควรมุ่งเน้นคือ

1. ศึกษาเนื้อเรื่อง ขอบข่าย กำหนดขอบข่ายของเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัย ของผู้เรียน กำหนดจุดประสงค์ที่จะสอน
2. ทำความเข้าใจในหนังสือคู่มือครู
3. อาจจัดให้มีการประชุมกลุ่มและอบรมครูผู้สอนแต่ละระดับ ที่จะให้เข้าใจหลักสูตรว่ามีจุดใดที่จะต้องเน้นย้ำให้เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งหลักสูตร
4. มีการประชุมปฏิบัติการที่จะทำแผนการสอนโดยเฉพาะ เพื่อให้ได้แนวปฏิบัติการสอนที่ดีร่วมกัน

5. ควรส่งเสริมกิจกรรมประกอบการเรียนต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เช่น ส่งเสริมการรายงาน สรุปข่าวจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่สอน ส่งเสริมให้มีการค้นคว้า สัมภาษณ์ สอบถามผู้รู้แล้วนำมารายงานเล่าสู่กันฟัง เป็นต้น

จากการเรียนการสอนในลักษณะที่กล่าวนี้ น่าจะได้ประโยชน์ที่จะปลูกฝัง ให้นักเรียนรู้จักพิจารณา วิเคราะห์เหตุผลและการตัดสินใจได้ดี อันจะเป็นทางหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความเป็นผู้รู้จักคิดและคิดเป็น ทั้งยังส่งเสริมให้นักเรียนมีอิสระในการเรียน การคิดได้อย่างมากอีกด้วย

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525) กล่าวว่า ลักษณะของการสอนที่ดีคือ

1. ต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรงมากที่สุด ด้วยการให้นักเรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง
2. ต้องมีจุดประสงค์ของบทเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินผลการสอน
3. ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ตลอดจนประสบการณ์เดิมของเด็กมากกว่าที่จะเอาหลักสูตรเป็นเกณฑ์
4. ต้องมีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าการสอนได้ผลตรงตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่วางไว้
5. ต้องมีการเตรียมการสอนอย่างดี การเตรียมการสอนนับว่าเป็นเทคนิคการสอนอย่างหนึ่ง เพื่อที่ครูจะได้ทราบว่าสอนอย่างไร ใช้อุปกรณ์อะไรบ้าง
6. ต้องมีสื่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้นักเรียนสนใจและเข้าใจบทเรียน เช่น แผนภูมิ รูปภาพของจริง หุ่นจำลอง และสื่อทัศนอุปกรณ์อื่น ๆ
7. ต้องส่งเสริมให้นักเรียนทำงานเป็นหมู่คณะ โดยมีการรักษาหารัลแบ่งงานกันทำ
8. ต้องมุ่งให้เด็กได้ทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีรวมทั้งจะประนญัตินแก่เดาค
9. ต้องมีกิจกรรมให้นักเรียนทำ เพื่อเร้าความสนใจของนักเรียน และช่วยให้นักเรียนสนุกสนานกับการเรียน
10. ต้องใช้วิธีสอนหลาย ๆ แบบปนกัน ไม่ยึดวิธีสอนเพียงแบบใดแบบหนึ่ง แต่ควรจะเป็นวิธีสอนที่เหมาะสมกับวัยของเด็ก
11. ต้องส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย ฉะนั้นการสอนจึงไม่ใช้การบังคับให้เด็กต้องทำ แต่เป็นการส่งเสริมให้เด็กได้มีระเบียบวินัยด้วยตนเอง
12. ต้องมีการจูงใจ หรือมีเครื่องล่อใจ เช่นการให้รางวัล การชมเชย การทำโทษ การติเตียน การให้คะแนนสิ่งเหล่านี้จะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจและตั้งใจข้มหมั่นเพียรในการเรียนยิ่งขึ้น
13. ต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดหาเหตุผลความเป็นมาของสิ่งที่เรียน
14. ต้องสร้างบรรยากาศให้เหมาะแก่การเรียนรู้ ทั้งในแง่ของสิ่งแวดล้อม และอารมณ์ของเด็ก
15. ต้องส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ สิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น

16. ควรสอนให้เด็กได้ใช้ประสาทสัมผัสให้มากที่สุด โดยเฉพาะประสาทสัมผัสทั้ง 5
17. สอนตามกฎแห่งการเรียนรู้ โดยจัดบทเรียนให้เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และประสบการณ์เดิมของเด็ก
18. ต้องส่งเสริมให้เด็กรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเองตามแนวทางวิทยาศาสตร์
19. ต้องสอดคล้องกับความต้องการ และความสนใจของเด็กไม่ให้เกิดการกดดัน หรือบีบบังคับให้เด็กเรียน
20. ต้องมีการเร้าความสนใจก่อนทำการสอนเสมอ

สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การสอนประสบความสำเร็จ (ชาญชัย ศรีไสยเพชร, 2525)

1. ผู้สอน บุคลิกภาพและความสามารถของผู้สอนมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนจะต้องพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน รู้จักเลือกปรับใช้เทคนิค และวิธีสอนให้เหมาะสม ไม่ใช่วิธีสอนแต่เพียงอย่างเดียวตลอดไป ควรคัดแปลงแก้ไขวิธีการสอน โดยใช้หลาย ๆ วิธี จึงจะทำให้ผู้เรียนสนใจไม่เกิดความเบื่อหน่าย

2. ความเข้าใจของผู้สอนเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ การเรียน คือกระบวนการแก้ปัญหาเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดผลของการเรียน ในด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเรียกว่าการเรียนรู้ ฉะนั้นการเรียนรู้จะเกิดจากการกระทำของผู้เรียนโดยตรง ในการสอนจึงควรจัดบรรยากาศทั้งภายในห้องและนอกห้องเรียน เพื่อจูงใจให้ผู้เรียนได้กระทำพฤติกรรมต่าง ๆ ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เกิดทักษะ มีเจตคติที่ดีและซาบซึ้งในการเรียน

3. เนื้อหาสาระ จะต้องจัดลำดับเนื้อหาก่อนหลังอย่างมีระบบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนต่อการเรียนรู้และรวดเร็ว

4. ผู้เรียน คือผลผลิตขั้นสุดท้ายของการเรียน ผู้เรียนมีความสามารถแตกต่างกัน บางคนสอนแล้วก็สามารถทันที บางคนสอนครั้งแรกยังไม่รู้ไม่เข้าใจ ต้องสอนซ้ำใหม่ ดังนั้นในการศึกษาจึงมีการสอนทั้งเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม เพื่อส่งเสริมความสามารถของแต่ละบุคคล

5. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู และนักเรียน จะเป็นเครื่องบอกให้รู้ว่า เด็กจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวต่อการเรียนรู้ ดังนั้นครูควรคำนึงถึงเด็กในฐานะเป็นบุคคลหนึ่ง เด็กมีสิทธิที่จะได้รับความต้องการพื้นฐาน และครูมีวิธีอย่างไรที่จะตอบสนองความต้องการของเด็ก

ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และทำอะไรครูจึงจะเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของเด็ก เพื่อความสำเร็จแห่งการเรียนรู้ และเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ต่อไป

การวางแผนการเรียนการสอนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนการเรียนการสอนเป็นการคิดล่วงหน้าอย่างรอบคอบว่าจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร เมื่อถึงเวลาจริง ๆ ก็จะได้ดำเนินการไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ ถ้าหากไม่ได้วางแผนการเรียนการสอนไว้ล่วงหน้าก็มักจะเกิดปัญหา และอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย หรือกิจกรรมที่ดำเนินไปนั้นเป็นไปอย่างไม่ดีเท่าที่ควร การเรียนการสอนที่ดำเนินการโดยขาดการวางแผนการเรียนการสอนจึงเป็นไปโดยขาดคุณภาพ ผู้เรียนก็มักจะไม่ค่อยได้รับความรู้ ความเข้าใจ ไม่มีความสามารถ หรือไม่เกิดทักษะเท่าที่ควร โดยสภาพทั่วไปครูส่วนใหญ่ก็มักจะไม่ได้ทำการเตรียมการสอน ทั้งนี้เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญของการเตรียมการสอน อาจเนื่องมาจากเคยสอนมานานแล้วจึงคิดว่ามีความชำนาญเพียงพอไม่จำเป็นต้องมีการเตรียมการสอนล่วงหน้า นอกจากนี้ในโรงเรียนบางแห่งที่ผู้บริหารได้เข้มงวดกดดันให้ทำบันทึกการสอนก็จะพบว่าครูได้ทำบันทึกการสอนจริง แต่ก็ไม่ได้นำไปใช้สอนเลย บางครั้งหากไม่มีการเข้มงวดในการตรวจบันทึกการสอนครูก็จะทำการบันทึกย้อนหลังเป็นเวลาหลาย ๆ วัน การจัดทำบันทึกการสอนในลักษณะที่กล่าวมานี้จึงไม่เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนแต่อย่างใด (สังัด อุทรานันท์, 2529)

การสอนที่ดีขึ้นอยู่กับหลักการสำคัญ 4 ประการคือ (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2530)

1. เตรียมความพร้อมพื้นฐานในด้านความรู้ ทักษะการสอน ความสามารถในการแก้ปัญหาการสอน

2. หลักการวางแผนและเตรียมการสอน

3. หลักการใช้จิตวิทยา เพื่อจัดสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อประสิทธิภาพการเรียน หลักการจัดหาสื่อการสอนเพื่อช่วยถ่ายทอดความรู้

4. หลักการประเมินผลรายงานผล และติดตามความเจริญก้าวหน้าของนักเรียนอย่างมีระบบ

2.3.2.3 การพิจารณาถึงผู้เรียน

ผู้สอนจะต้องพิจารณาถึงตัวผู้เรียนด้วยว่าผู้เรียนคือใคร เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่มีพื้นฐานความรู้และประสบการณ์เดิมมาอย่างไร ก่อนที่ผู้สอนจะลงมือสอน และในขณะที่อยู่กับผู้สอนก็จะต้องศึกษาหาความรู้ และยุทธวิธีที่จะนำไปใช้ในการสอน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ผู้สอนต้องการด้วย ผู้สอนจึงจะสามารถทำการสอนให้ผู้เรียนได้รับความรู้ตรงตามวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนที่ได้ตั้งไว้สำเร็จ (ทวีป อภิลัทธ์, 2529)

นอกจากนี้แล้วการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสอน อาจทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระของวิชาเศรษฐศาสตร์ครอบคลุม และสามารถพัฒนาทักษะของการใช้ความคิดเชิงวิเคราะห์ได้โดยการสมมติให้ผู้เรียนอยู่ในสถานการณ์จำลองจากความเป็นจริง (Simulating technique) พร้อมด้วยการเสนอคำถามโดยที่ผู้สอนต้องให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดก่อนที่จะตอบ (วันทนี ภูมิภักตราคม, 2535)

การเรียนการสอนที่จะให้ผลคุ้มค่านั้นจะต้องมีงานให้ผู้เรียนทำ ผู้สอนควรปฏิบัติหรือนำหนักในกิจกรรมของผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้สอนควรคิดไว้เสมอว่าเมื่อเรียนเรื่องนี้ผู้เรียนควรทำกิจกรรมอะไร อย่างไร ให้กำหนดกิจกรรมที่สัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะสอน โดยผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมนั้น ๆ จะทำให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

การเรียนการสอนควรเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดความสนุกสนานบ้าง เห็นเด่นชัดบ้าง เพื่อให้เกิดความประทับใจ จดจำได้ไม่ลืม จะเกิดเป็นประสบการณ์และเป็นการสนองความต้องการในด้านอารมณ์ของผู้เรียน ฉะนั้นผู้สอนควรคำนึงถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะก่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินแก่ผู้เรียนด้วย (บันลือ นฤภยวัน, 2531)

2.3.3 สื่อการสอน

2.3.3.1 คุณค่าของสื่อการเรียนการสอน

โดยทั่วไปแล้วสื่อการเรียนการสอนไม่ว่าจะอยู่ในประเภทใดก็ตาม ก็จะมีมาซึ่งประโยชน์ต่อการเรียนการสอนอย่างมากมาย

จันทร์ฉาย เติมียาคาร (2533) กล่าวว่า สื่อมีคุณค่าแก่ผู้สอน 5 ประการดังนี้คือ

1. ช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอน ทั้งด้านแรงงานและเวลา
2. ทำให้ผู้สอนสนุกสนานไปกับการสอน
3. เมื่อผู้สอนเห็นคุณค่าของสื่อ ก็จะเป็นแรงผลักดันให้ผู้สอนตื่นตัวอยู่เสมอ ในการผลิตอุปกรณ์ ค้นคว้าหาวิธีการใหม่ ๆ ตลอดจนเป็นผู้เฝ้าหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ
4. ครูที่พูดไม่เก่ง จะมีความเชื่อมั่นในการสอนมากขึ้นเพราะการเรียนการสอน จะไม่ใช่ครูเป็นผู้พูดคนเดียวอีกต่อไป
5. ช่วยให้ผู้สอน มีโอกาสสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ได้คงมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสามารถนำเอาประสบการณ์แปลก ๆ นอกชั้นเรียนมาเสนอต่อผู้เรียนได้เสมอ

กิตานันท์ มลิทอง (2531) กล่าวว่า สื่อมีคุณค่าแก่ผู้เรียน 6 ประการดังนี้ คือ

1. เป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาที่ยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้น และสามารถช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดในเรื่องนั้นได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว
2. ช่วยกระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับผู้เรียน ทำให้เกิดความสนุกสนาน ไม่เบื่อหน่ายในการเรียน
3. ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกัน
4. ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น
5. ช่วยสร้างเสริมลักษณะที่ดีในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้
6. ช่วยแก้ปัญหาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล

วารี ภิระจิตร (2530) กล่าวว่าสื่อการเรียนการสอนมีความสำคัญและมีประโยชน์มากในการช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ไม่ต้องเสียเวลาทำความเข้าใจมาก ช่วยประหยัดเวลา ช่วยถ่ายทอดความคิดระหว่างครูกับนักเรียนได้เป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้รวดเร็วและสามารถจดจำเรื่องที่เรียนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นสื่อการเรียนการสอนจึงมีความจำเป็นต่อการเรียนรู้ เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ ความรู้มีเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้

เนื้อหาวิชาที่ต้องสอนมากขึ้น สื่อการเรียนการสอนจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญที่จะช่วยขยายความรู้ ช่วยก่อให้เกิดความเข้าใจถูกต้องตรงกัน ประหยัดเวลาที่ต้องพูดอธิบายได้มากและทำให้ผู้เรียน เกิดความเข้าใจแจ่มแจ้ง การนำสื่อการเรียนการสอนมาช่วยประกอบการสอนจะสามารถนำไป ใช้กับนักเรียนทั้งกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ได้เป็นอย่างดี

สื่อการสอนหรืออุปกรณ์การสอน เป็นส่วนประกอบที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ได้ดียิ่งขึ้น แบ่งออกเป็นหลายแบบ ได้แก่จำพวกเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น เครื่องฉายภาพยนตร์ ภาพนิ่งซึ่งทางโรงเรียนจะจัดหาไว้ถ้าทำได้ สำหรับการหาอุปกรณ์การสอนที่ครูอาจารย์จัดทำเอง ควรจัดให้เหมาะสมกับบทเรียน ควรใช้อุปกรณ์ให้คุ้มค่า ควรจัดมาอย่างประหยัด อาจใช้วัสดุ เหลือใช้ ไม่จำเป็นต้องใช้ของราคาแพง นำมาประดิษฐ์เป็นอุปกรณ์ง่าย ๆ เมื่อใช้แล้วควรเก็บ ไว้กับหน่วยอุปกรณ์ เพื่อจะได้แบ่งกันใช้ให้คุ้มค่า อุปกรณ์มีหลายชนิด ควรเลือกใช้ให้เหมาะสม (ผกา สัตยธรรม, 2524)

Erickson (1971) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของสื่อการเรียนการสอน ไว้ ดังนี้คือ

1. ช่วยจัดและเสริมประสบการณ์ให้นักเรียนมากขึ้น
2. ช่วยให้ครูจัดหาเนื้อหาวิชาที่มีความหมายต่อชีวิตของเด็ก
3. ช่วยให้ครูแนะนำและควบคุมนักเรียนให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์
4. ช่วยให้นักเรียนสามารถประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ ที่แตกต่างกันออกไป ตาม

เนื้อหาวิชา

5. ช่วยให้ครูสามารถสอนได้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่กำหนดไว้
6. ช่วยให้ครูสอนเนื้อหาได้ง่ายขึ้น
7. ช่วยให้ครูสอนได้รวดเร็วและถูกต้องมากขึ้น เพราะครูมีเครื่องมือช่วยการสอน ที่ได้เตรียมไว้ล่วงหน้า

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2520) กล่าวว่า สื่อการสอนนับได้ว่ามีส่วนสำคัญเช่นกันช่วยให้ผู้เรียนเกิดมโนทัศน์ (concept) ช่วยเสริมสร้างความสนใจในบทเรียน ช่วยให้เรียนรู้ได้

ง่ายขึ้น ครูผู้สอนสามารถอาศัยสื่อในการแบ่งเบาภาระหน้าที่การสอน และผู้เรียนสามารถสรุปเนื้อหาที่เรียน ที่ควรจดจำจำนวนมากเป็นมโนทัศน์ ทำให้ผู้เรียนบรรลุถึงเป้าหมายในการเรียนได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น

2.3.3.2 หลักการใช้สื่อ

วาริ ธีระจิตร (2530) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนจะบังเกิดผลดี เมื่อครูสามารถเลือกใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทเรียน ต้องขยายความรู้ และไม่ทำให้เสียเวลาเรียนมากนัก ดังนั้นจึงมีข้อควรคำนึงต่อการใช้อุปกรณ์การเรียนการสอนดังนี้คือ

1. ตรงกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของวิชาที่จะสอน การเลือกการเรียนการสอนให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนและเนื้อหาวิชาเป็นสิ่งสำคัญที่ควรคำนึง เพราะต้องการดูว่าในเนื้อหาที่จะสอนนั้น ๆ ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หรือมีพฤติกรรมที่ต้องการอย่างไรบ้าง

2. ตรงกับลักษณะของผู้เรียน โดยพิจารณาว่าสื่อการเรียนการสอนนั้นสอดคล้องเหมาะสมกับอายุ เพศ ความสนใจ ทั้งความรู้ประสบการณ์เดิม ความถนัดตลอดจนวิธีการเรียนที่เหมาะสมของผู้เรียน และในขณะเดียวกันก็ให้พิจารณาว่าสื่อการสอนชนิดใดเหมาะสมกับการสอนแบบใด สื่อการเรียนการสอนนั้น ๆ ที่เลือกนำไปใช้นั้นเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมความสะดวกที่มีอยู่หรือไม่

3. เวลาที่ใช้สื่อการเรียนการสอนต้องพอเหมาะไม่เข้าไป เพราะถ้าเข้าไปจะทำให้นักเรียนเบื่อหน่าย ขาดความสนใจ ถ้าเร็วเกินไปก็จะทำให้ผู้เรียนตามไม่ทันและขาดความสนใจ

4. ควรฝึกซ้อมการใช้สื่อการเรียนการสอนจนเกิดความคล่องแคล่ว มีความมั่นใจ ใช้ได้ไม่ผิดพลาด

5. ขนาดของสื่อการเรียนการสอน ต้องพอเหมาะกับห้องเรียนต้องชัดเจนมองเห็นได้ทั่วกันทุกคนภายในห้องเรียน

6. จัดลำดับของสื่อการเรียนการสอน และวางไว้ในที่ที่เหมาะสม

7. ใช้เทคนิคของการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ดี เช่น ไม่ยืนบังผู้เรียน ระดับเสียงที่เหมาะสม ปรับภาพให้ชัดเจน เสียงดังพอสมควร

8. นำสื่อการเรียนการสอนมาใช้เมื่อถึงเวลาที่จะใช้ ไม่ควรนำสื่อการเรียนการสอนมาวางทิ้งไว้ให้ผู้เรียนเห็นก่อนถึงเวลาอันสมควร เพราะจะทำให้ผู้เรียนขาดความสนใจและตั้งใจฟังได้

9. สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนว่ามีความสนใจ และเข้าใจต่อการใช้สื่อการเรียนการสอนมากน้อยแค่ไหน เพื่อจะได้นำไปปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนนั้น ๆ ในโอกาสต่อไป

10. ใช้สื่อการเรียนการสอนให้อยู่ภายในเวลาที่กำหนด อย่าให้ยึดเยื้อจนน่ารำคาญ

11. ไม่ควรนำสื่อการเรียนการสอนมากเกินไปจนความจำเป็น ควรนำเฉพาะสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็นและสำคัญต่อบทเรียนนั้น ๆ เท่านั้น

การคำนึงถึงการเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน ให้สอดคล้องเหมาะสมกับกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของบทเรียน จะช่วยให้การใช้สื่อการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพต่อการสอนอย่างคุ้มค่า หากมีเทคนิควิธีใช้สื่อการเรียนการสอนด้วยแล้ว ก็จะช่วยขยายความรู้ความเข้าใจของผู้เรียนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การใช้สื่อการสอนมีการดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้ คือ

ขั้นที่ 1 การเลือกสื่อการสอน

ขั้นที่ 2 การเตรียมสื่อการสอน

ขั้นที่ 3 การใช้สื่อการสอน

ขั้นที่ 4 บันทึกตามผลการใช้สื่อการสอน (หทัย ต้นหยง, 2525)

วาสนา ชาวหา (2533) กล่าวว่า ในการนำสื่อการสอนมาใช้ในการเรียนการสอน ควรคำนึงถึงหลักการ 3 ประการดังนี้

1. ประสิทธิภาพ (Efficiency) เมื่อนำสื่อการสอนมาใช้ในการเรียนการสอนแล้ว จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอนทุกประการ จึงนับได้ว่าสื่อการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ

2. ประสิทธิภาพ (Productivity) จำนวนผู้เรียนที่วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้เป็นจำนวนมาก ก็นับได้ว่าสื่อการสอนนั้นก่อให้เกิดประสิทธิผลสูง แต่ถ้าจำนวนผู้เรียนที่บรรลุวัตถุประสงค์มีน้อยก็แสดงว่าสื่อการสอนนั้นไม่มีประสิทธิผลควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

3. ประหยัด (Economy) การนำสื่อการสอนมาใช้ในการเรียนการสอน นอกจากจะคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลแล้ว จะต้องพิจารณาในเรื่องของการลงทุนที่คุ้มค่าทั้งด้านทุนทรัพย์ แรงงานและระยะเวลาในการใช้งาน สื่อการสอนบางชนิดอาจมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง แต่ต้องอาศัยทุนทรัพย์มากในขณะที่เราสามารถพิจารณำสื่อการสอนชนิดอื่นมาทดแทนได้โดยมีผลทดแทนกันแต่ประหยัดกว่า ก็ควรได้เลือกนำสื่อชนิดที่ประหยัดกว่ามาใช้หรือถ้าสื่อการสอนนั้นอาจต้องใช้ทุนทรัพย์สูงก็จริง แต่คงทนถาวรสามารถใช้ได้ต่อเนื่องกันในระยะเวลาอันยาวนานเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อการสอนชนิดที่มีราคาถูกแต่ใช้เพียงครั้งสองครั้งก็ชำรุดเสียหายซึ่งอาจทำให้ต้องสูญเสียทุนทรัพย์มากกว่าสื่อที่คงทนถาวรแต่มีราคาแพงกว่า ก็ควรพิจารณาเลือกสื่อที่คุ้มค่าที่สุด

กิดานันท์ มลิทอง (2531) กล่าวว่า สื่อสามารถใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอนได้ในทุกขั้นตอน เช่น

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในเนื้อหาที่กำลังจะเรียน สื่อที่ใช้จึงเป็นสื่อที่แสดงเนื้อหากว้าง ๆ หรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนในครั้งก่อน มีสื่อที่เจาะลึกในเนื้อหาอย่างแท้จริง ควรเป็นสื่อที่ง่ายต่อการนำเสนอในระยะเวลาอันสั้น เช่น ภาพ บัตรคำ บัตรปัญหา เป็นต้น
2. ขั้นดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องมีการจัดลำดับขั้นตอนการใช้สื่อให้เหมาะสมและสอดคล้องกับกิจกรรม การใช้สื่อในขั้นนี้จะต้องให้ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างละเอียดถูกต้องและชัดเจนโดยอาจจะใช้แผนภูมิ ภาพยนตร์ วัตถุต้น ชดการเรียน เป็นต้น
3. ขั้นวิเคราะห์และฝึกปฏิบัติเป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์แก่ผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนได้ทดลองนำความรู้ด้านทฤษฎีหรือหลักการที่เรียนมาแล้วไปใช้แก้ปัญหาในขั้นฝึกหัด สื่อในขั้นนี้จึงเป็นสื่อที่เป็นประเด็นปัญหาให้ผู้เรียนได้ขบคิดโดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ใช้สื่อเองมากที่สุด เช่น แบบฝึกหัด ภาพ บัตรปัญหา เทปบันทึกเสียง เป็นต้น
4. ขั้นสรุปบทเรียน เป็นการเน้นย้ำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้อง ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ สื่อที่ใช้ อาจจะเป็นแผนภูมิ เป็นต้น

2.3.4 กิจกรรมการเรียนการสอน

2.3.4.1 ความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

การจัดกิจกรรมนับว่าเป็นหัวใจสำคัญ ที่จะส่งเสริมให้การเรียนการสอน บรรลุผลตามจุดประสงค์ที่วางไว้ กิจกรรมมีประโยชน์ต่อผู้เรียนหลายประการ เช่น (จินตนา สุขมาก, 2535)

1. ช่วยให้นักเรียนได้เลือกทำกิจกรรมที่สนใจ และถนัดเป็นพิเศษ
2. ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจเป็นฝ่ายกระทำ
3. ช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
4. ช่วยส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. ช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการเรียน
6. ช่วยให้เข้าใจแจ่มแจ้งในบทเรียน
7. ช่วยให้ทำงานร่วมกับเพื่อนได้
8. ช่วยส่งเสริมทักษะต่าง ๆ
9. ช่วยให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนอิริยาบถ
10. ช่วยให้คิดค้นด้วยตนเอง และขยายประสบการณ์ให้กว้างขวางขึ้น
11. ช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
12. ช่วยให้รู้จักวิเคราะห์ วิเคราะห์และนำไปประยุกต์ใช้ได้
13. ช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงความสามารถ ความถนัด และความสนใจ

ลัดดา คีลน้อย (2534) ได้กล่าวถึง ความจำเป็นของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้คือ

1. กิจกรรมการเรียนการสอน ช่วยสนองความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากนักเรียนมีความแตกต่างกันโดยธรรมชาติ กิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลายจะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ตามความสามารถของตนเอง
2. กิจกรรมการเรียนการสอน ช่วยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน ให้ความรู้สึกแก่นักเรียนว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียน

3. กิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ มีเหตุผล ทำให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

4. กิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยพัฒนานักเรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

5. กิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยลดความเบื่อหน่ายในบทเรียนที่จำเจ

2.3.4.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้น ควรใช้หลัก ดังนี้ คือ (จินตนา สุขมาท, 2535)

1. ให้นักเรียนได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจ
2. ฝึกให้นักเรียนรู้จักนำเหตุผลมาใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
3. หลังจากทำกิจกรรมแล้ว ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น วิเคราะห์สิ่งที่เกิดขึ้นว่าเป็นเพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น รู้จักคิดแก้ปัญหาและนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันต่อไปได้

4. จากกิจกรรมกลุ่มที่นักเรียนได้มีส่วนร่วม จะทำให้มีการพบสิ่งใหม่ ๆ หรือได้ หลักการที่เป็นประโยชน์ อาจารย์ผู้สอนควรช่วยสรุปหรือย้ำแนวคิด สิ่งที่ได้รับจากการกระทำให้ ชัดเจนและต้องทำทุกครั้งเพื่อให้นักเรียนเกิดแนวคิดที่ชัดเจนยิ่งขึ้น การสรุปแนวคิดหรือความคิดรวบยอดจึงเป็นหัวใจของกิจกรรม

การทำงานร่วมกันในการทำกิจกรรมกระบวนการกลุ่มเพื่อการสอน และการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนควรใช้หลักการดังนี้ (ผกา สัตยธรรม, 2524)

1. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเรียน ด้วยการทำกิจกรรมเพื่อให้ มีพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน

2. หลักสำคัญในการทำงานก็คือ ให้ทุกคนมีความสัมพันธ์กันเป็นกลุ่มเพื่อให้สมาชิกใน กลุ่มมีความใกล้ชิดกัน ฝึกความเข้าใจและสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยในสังคม เพราะการอยู่ ร่วมกันต้องอาศัยคุณสมบัติหลายประการเช่นการยอมรับผู้อื่น ความใจกว้าง การมองผู้อื่นในแง่ดี

3. เป็นการให้การเรียนรู้จากการค้นพบ โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้ที่แบบหนึ่ง เพราะไม่จำเป็นต้องท่องจำ เกิดความเข้าใจจากการกระทำ และความคิดที่เกิดขึ้นเอง

4. การสอนโดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนในการทำกิจกรรม จะไม่เกิดความเบื่อหน่าย เพราะถ้าต้องรับแต่เนื้อหาที่เรียนโดยการนั่งฟังฝ่ายเดียวย่อมไม่เกิดความรู้ที่มีความหมาย

5. เปิดโอกาสและเป็นแนวทางเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

ลัดดา คีลาน้อย (2534) ได้สรุปแนวคิด วิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้คือ

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องสนองต่อจุดประสงค์ในการเรียนรู้ ทั้งในด้านของความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ รวมทั้งทักษะต่าง ๆ ด้วย

2. กิจกรรมการเรียนการสอนจะต้องสนองความแตกต่างของผู้เรียน เพราะฉะนั้นครูจะต้องจัดกิจกรรมหลากหลาย ทั้งในห้องเรียนและภายนอกห้องเรียน ซึ่งต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรจัดลำดับอย่างมีขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เช่น การเริ่มต้นด้วยกิจกรรมที่ง่าย ๆ ไปสู่กิจกรรมที่สลับซับซ้อนมากขึ้น

4. กิจกรรมการเรียนการสอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดความคิดวิเคราะห์ มีแรงจูงใจใฝ่รู้ด้วยการสืบเสาะค้นคว้าหาความรู้ต่อไป

5. ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุกครั้ง

2.3.5 การวัดและประเมินผล

2.3.5.1 ความสำคัญของการวัดและประเมินผล

การประเมินผลเป็นกระบวนการที่สำคัญของการเรียนการสอน ที่จะช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้สอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์ให้มากที่สุดทำให้ครูได้ทราบว่าการเรียนการสอนนั้นบรรลุเป้าหมายหรือไม่ และขณะเดียวกันก็ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ครูได้ทราบว่ากระบวนการเรียนนั้นได้รับผลสำเร็จไปมากน้อยแค่ไหน และประการสุดท้ายก็ช่วยให้ครู หรือผู้ที่เกี่ยวข้องทางการ

ศึกษาได้ทราบข้อบกพร่องของนักเรียน หลักสูตร และเป้าหมายของการสอน เพื่อปรับปรุงแก้ไข การประเมินผลย่อมอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับแบบสอบ การรายงาน การสังเกต การบันทึกเหตุการณ์ ประจำวัน สังคมมิติ การรวบรวมผลงานของนักเรียน การทำบันทึกส่วนตัวและแบบสอบที่ครูสร้างขึ้นเป็นต้น (วาริ ธีระจิตร, 2530)

ลัดดา คีลาน้อย (2534) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญต่อการจัดการเรียนการสอน ผลจากการประเมินผลทำให้รู้ว่าการสอนแต่ละครั้งบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้หรือไม่ ข้อมูลจากการประเมินผลจะทำให้ทราบข้อดีและข้อบกพร่องของการเรียนการสอนขณะนั้น

หทัย ตันหยง (2525) กล่าวว่า การวัดผลการศึกษาและการประเมินผลการศึกษา เป็นกิจกรรมที่อยู่ในกระบวนการเดียวกัน และมักจะกล่าวรวมกันโดยใช้คำว่า การประเมินผล ซึ่งการวัดผลการศึกษา (Educational Measurement) หมายถึง กระบวนการศึกษาข้อมูลจากสถานการณ์การเรียนการสอน เพื่อนำข้อมูลนั้นมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นด้วยการใช้เครื่องมือการวัดเช่นการสังเกต ข้อทดสอบ การสัมภาษณ์ การตรวจสอบเพื่อเก็บข้อมูลมาวินิจฉัยคุณค่าการเรียนของผู้เรียน และการนำผลของการวัดไปศึกษาเปรียบเทียบหลักเกณฑ์แล้วสรุปผลเพื่อให้ครูผู้สอนเข้าใจสถานการณ์การเรียนการสอนซึ่งเรียกว่า การประเมินผลการศึกษา (Educational Evaluation) ซึ่งการประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนได้แยกออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. การประเมินก่อนสอน เพื่อศึกษาตรวจสอบคู่สิ่งต่าง ๆ ของตัวผู้เรียนดังนี้
 - 1.1 พื้นฐานความรู้ ประสบการณ์เดิม
 - 1.2 คุรระดับความสามารถ
 - 1.3 คุรระดับความรู้
 - 1.4 คู่ลู่ทางที่จะสอนให้สัมพันธ์ต่อเนื่องกัน
2. การประเมินผลระหว่างสอน
 - 2.1 คุการทํางานภาคปฏิบัติ
 - 2.2 คุสมคทํางาน

2.3 คำตอบที่สอบถาม

2.4 คู่มือวิชาการ

2.5 การปฏิบัติกิจกรรม

3. การประเมินผลเมื่อจบบทเรียน

3.1 ตรวจสอบผลการเรียนที่สอดคล้องกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

3.2 ตรวจสอบกระบวนการวัดผล

3.3 ตรวจสอบความบกพร่องของผู้เรียน

3.4 ตรวจสอบลำดับขั้นตอนของการเรียน

3.5 สังเกตศึกษาการใช้เวลาในการเรียนการสอน

2.3.5.2 ลักษณะการวัดและประเมินผล

หลังจากการสอนทุกครั้งครูควรมีการบันทึกผลการเรียนอย่างสม่ำเสมอ การบันทึกอาจทำทุกวันหรือเป็นช่วงเวลา 3-5 วันต่อครั้ง การวัดผลไม่ใช่จะทำแต่เฉพาะในตอนสอบแต่ละครั้งเท่านั้นต้องทำบ่อย ๆ และสม่ำเสมอโดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการวัดอย่างแน่นอน อาจทำเป็นตารางง่าย ๆ ตามรายชื่อนักเรียนเพื่อไว้ตรวจเช็คชื่อยกยคะแนนหาความถี่ เกี่ยวกับปริมาณมากน้อยและอีกแบบก็พิจารณาคุณภาพด้วย การประเมินผลควรกระทำให้เป็นรูปแบบที่เป็นหลักฐานมีการบันทึกไว้สม่ำเสมอเพื่อกันการหลงลืม หรือการคลาดเคลื่อน ต้องเก็บไว้เป็นหลักฐานในการพิจารณาผลเพื่อให้เกิดความถูกต้อง แม่นยำและเป็นธรรมต่อผู้ถูกประเมิน การเก็บข้อมูลในการประเมินผลมีหลายแบบดังนี้ (ผกา ลัทยธรรม, 2534)

1. การสังเกต
2. การใช้วาจาซักถาม และการสัมภาษณ์
3. การตรวจผลงานภาคปฏิบัติ
4. การทดสอบด้วยข้อเขียนและวาจา
5. การสอบประจำปีและประจำปีภาค

การประเมินผลที่ดีควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ (ลัดดา ศิลาน้อย, 2534)

1. สามารถตรวจสอบข้อบกพร่อง ข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เพื่อการแก้ไขปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น
2. สามารถตีค่าการตัดสินใจเองอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึง การผิดพลาดน้อยที่สุด ลักษณะของการประเมินนี้จะต้องผ่านการตรวจสอบหาความเชื่อมั่น ค่าความยากง่ายตามหลักการวัดผลบ้าง เพื่อกันความผิดพลาดจากการประเมินผล
3. สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในการสอนแต่ละครั้ง
4. เป็นกระบวนการต่อเนื่อง หมายถึงจะต้องมีการทดสอบเมื่อจบบทเรียนในแต่ละจุดประสงค์ หรือจบหน่วยการเรียนแต่ละครั้งมิใช่ประเมินรวบยอด
5. คำนึงถึงผู้เรียนแต่ละระดับ

ลักษณะของการประเมินผลที่สำคัญ ๆ มีดังนี้คือ (หทัย ตันหยง, 2525)

1. ช่วยความเข้าใจ ครูในฐานะเป็นผู้ประเมินผล ต้องคำนึงถึงความเจริญเติบโตทางด้านความสามารถของนักเรียนในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความสามารถในการนำโน้ตที่สาคัญไปปรับใช้ได้อย่างเหมาะสม
2. การประเมินผลนั้นต้องเป็นกระบวนการต่อเนื่อง คือ จะต้องทดสอบเมื่อเรียนจบบทเรียนหรือหน่วยการเรียนทุกครั้ง
3. ต้องคำนึงถึงตัวผู้เรียน เมื่อได้กำหนดแบบสอบบรรทัดฐาน หากครูให้นักเรียนได้คุ้นเคยกับรูปแบบของการประเมินผลมากเท่าไร สิ่งทีนักเรียนจะเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีสอนของครูจะมากขึ้นเท่านั้น จะช่วยให้นักเรียนมีแนวการเรียนของตนเองมากขึ้น
4. การเรียนของนักเรียนหรือการเรียนในชั้นเรียน ครูควรค้นพบสิ่งสำคัญคือ
 - (ก) ความก้าวหน้าทางด้านความรู้ของนักเรียน การนำความรู้ไปใช้ มีความเข้าใจลึกซึ้งในเรื่องที่เรียน ตลอดจนทักษะทางด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ (ข) มีความพร้อมที่จะเรียนรู้เรื่องมีโน้ตต่าง ๆ ปัญหาและหัวข้อเรื่องที่ควรรู้ (ค) ข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่ต้องแก้ไขโดยการค้นหาวิธีการสอนต่าง ๆ ที่จะช่วยเสริมข้อบกพร่องนั้นให้หมดไป

5. การประเมินผลจะช่วยให้รายละเอียดแก่ครูว่ามีอะไรบ้าง ที่ควรสอนเพิ่มและอะไรที่ไม่ควรสอน และช่วยให้มองเห็นว่านักเรียนได้เรียนรู้อะไรไปแล้วและสิ่งที่ยังนักเรียนยังไม่รู้มีอะไรบ้าง

6. การประเมินผลช่วยให้รายละเอียด สิ่งที่มีผู้ปกครองควรทราบเกี่ยวกับตัวนักเรียน เพื่อช่วยในการทบทวน ซ้อมเสริมซึ่งเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่จำเป็นอีกประการหนึ่ง

หลักสำคัญของการประเมินผลมีดังนี้คือ

1. ต้องกำหนดให้ชัดเจนว่ามีวัตถุประสงค์ในการวัดผลอย่างไร ถ้าไม่กำหนดให้ชัดเจนผลที่ได้รับจะไม่แน่นอน

2. เลือกเครื่องมือและกลวิธีต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ เช่น ถ้าจะวัดการรู้จำนำไปใช้ก็ต้องใช้กลวิธีถามคำถามให้สอดคล้องกับสิ่งที่เราต้องการจะวัด

3. พิจารณาเลือกใช้เครื่องมือ และกลวิธีหลาย ๆ อย่าง เพราะการวัดผลเราจำเป็นต้องวัดหลาย ๆ อย่างเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เชื่อถือได้ ครูจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบในการเลือกเครื่องมือและวิธีการต่าง ๆ

4. ต้องพิจารณาขีดจำกัดของเครื่องมือและวิธีการนั้น ๆ เช่น แบบสอบแต่ละชนิดต้องมีข้อดี ข้อเสียแตกต่างกันไป จึงจำเป็นต้องพิจารณาเลือกเครื่องมือให้เหมาะสมกับสิ่งที่เราต้องการจะวัด เช่น ต้องพิจารณาถึงจำนวนพอเหมาะของเครื่องมือ วิธีการนำไปใช้ การรวบรวมข้อมูลและการแปลความหมาย จะต้องมีความระมัดระวังและรอบคอบในเรื่องเหล่านี้ให้มาก

2.3.5.3 ลักษณะแบบสอบที่ดี

แบบสอบที่ดีที่ครูสามารถสร้างขึ้นได้นั้น ต้องคำนึงถึงความยากง่ายของตัวแบบสอบนั้นด้วยไม่ควรให้ยากจนเกินไปจนนักเรียนไม่สามารถทำแบบสอบนั้นได้ เช่น การถามให้นักเรียนวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินมากจนเกินไป ก็จะทำให้แบบสอบนั้นยากแต่ในทางตรงกันข้ามถ้าแบบสอบนั้นถามแต่ในเรื่องของความจำ ความเข้าใจและการนำไปใช้อย่างเดียว แบบสอบนั้นจะมีลักษณะง่ายไป ดังนั้นในการสร้างแบบสอบที่ดีควรเป็นลักษณะคำถามในเรื่องของความเข้าใจ การนำไปใช้ และการวิเคราะห์ให้มาก และถามคำถามในแง่ความจำ การสังเคราะห์ และการ

ประเมินให้น้อยลงตามสัดส่วนก็จะได้แบบสอปที่ดี และสามารถวัดได้ตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการวัดได้ (วาริ ธีระจิตร, 2530)

แบบสอปที่ครูสร้างขึ้น ควรคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาว่าสามารถวัดได้ครบตามจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนที่ต้องการหรือไม่นักเรียนบรรลุผลสำเร็จในแง่ความรู้ทักษะทางด้านต่าง ๆ ดังที่ Bloom (1956) ได้สรุปประเภทของจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้คือ

1. ความรู้ (Knowledge) เป็นเรื่องที่ต้องการรู้ว่าผู้เรียนระลึกได้ จำข้อมูลที่ เป็นข้อเท็จจริงได้ เพราะข้อเท็จจริงบางอย่างมีคุณค่าต่อการเรียนรู้

2. ความเข้าใจ (Comprehension) แสดงถึงระดับความสามารถ การแปลความ การตีความ และขยายความในเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้เช่นการจับใจความได้ อธิบายความหมาย และขยายเนื้อหาได้

3. การนำไปใช้ (Application) ต้องอาศัยความเข้าใจเป็นพื้นฐาน ในการช่วยตีความของข้อมูล เมื่อต้องการทราบว่าข้อมูลนั้นมีประเด็นสำคัญอะไรบ้าง ต้องอาศัยการรู้จักเปรียบเทียบและแยกความแตกต่าง พิจารณานำข้อมูลไปใช้โดยให้เหตุผลได้

4. การวิเคราะห์ (Analysis) เป็นทักษะทางปัญญาในระดับที่สูง - จะเน้นการแยกแยะข้อมูลออกเป็นส่วนย่อย ๆ และพยายามมองหาส่วนประกอบว่ามีความสัมพันธ์ และการจัดรวบรวม Bloom ได้แยกจุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ระดับ (ก) การพิจารณาหรือการจัดประเภทองค์ประกอบต่าง ๆ (ข) การสร้างความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้นและ (ค) การคำนึงถึงหลักการที่ได้จัดรวบรวมไว้แล้ว

5. การสังเคราะห์ (Synthesis) หมายถึง การนำเอาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่แยกแยะกันอยู่มารวมเข้าด้วยกันในรูปแบบใหม่ถ้าสามารถสังเคราะห์ได้ก็สามารถประเมินได้ด้วย

6. การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง การใช้เกณฑ์ และมาตรฐาน เพื่อพิจารณาว่าจุดมุ่งหมายที่ต้องการนั้นบรรลุผลหรือไม่ การที่ให้นักเรียนสามารถประเมินค่าได้ต้องอาศัยเกณฑ์หรือมาตรฐานเป็นแนวทางในการตัดสินใจค่า การตัดสินใจใด ๆ ที่ไม่ได้อาศัยเกณฑ์ นำจะเป็นลักษณะความคิดเห็นมากกว่าเป็นการประเมินค่า

วินัย รังสินธุ์ ให้ความเห็นเกี่ยวกับหลักการทั่วไปของการเขียนข้อสอบ ดังนี้ คือ

1. หลีกเลี่ยงการใช้ข้อความหรือประโยคที่มีความหมายไม่ชัดเจน
2. ในการสร้างข้อสอบที่ดี ควรใช้เครื่องหมายวรรคตอนและคำศัพท์ให้ถูกต้องหลัก ของการเขียนภาษาที่ดี
3. สร้างข้อสอบที่มีคำตอบถูกต้องแน่นอน
4. อย่าใช้ภาษาที่เข้าใจในหมู่คนบางกลุ่ม หรือภาษาถิ่น หรือภาษาพูดในการเขียนข้อสอบอาจทำให้ผู้เข้าสอบไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาของข้อสอบได้
5. ไม่ควรสร้างข้อสอบที่ข้อใดข้อหนึ่งไปแนะนำคำตอบอีกข้อหนึ่ง
6. ไม่ควรสร้างข้อสอบมีเงื่อนไข ให้ผู้สอบตอบถูกหรือผิดโดยมิได้ใช้ความคิด เช่นการแนะนำคำตอบในตัวข้อสอบเอง เป็นต้น

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิชัย จันทรเทพา (2524) เรื่อง ปัญหาเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงาน ของครูสังคมศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง คือครูสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ทั่วประเทศจำนวน 615 คน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่ครูสังคมศึกษาประสบอยู่ในระดับมาก คือ ปัญหาเกี่ยวกับการสอนตามหลักสูตรใหม่เนื้อหาบางเรื่องยากเกินไป ปริมาณของเนื้อหาไม่สอดคล้องกับเวลาและหน่วยการเรียนรู้ ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของวิชาสังคมศึกษา นักเรียนไม่เห็นความสำคัญของวิชาสังคมศึกษาไม่สนใจและไม่ตั้งใจเรียน ขาดทักษะในการใช้แหล่งวิทยาการ และการแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วิจารณ์ในการเรียนสังคมศึกษา โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณ คู่มือครู สื่อการสอน ตำราและเอกสารต่าง ๆ ในการสนับสนุนการเรียนการสอนสังคมศึกษา ขาดความรู้และทักษะในการใช้เทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ และครูสังคมศึกษาไม่มีเสรีภาพทางวิชาการเท่าที่ควร ปัญหาที่ครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาก (อายุราชการ 5 ปีขึ้นไป) และครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อย (อายุราชการต่ำกว่า 5 ปี) ประสบอยู่โดยส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน

ทวีชัย วัฒนชัยศิลป์ (2527) ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการสอน วิชา
 สังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของครูผู้สอนโรงเรียนรัฐบาลเขตการศึกษา 10 ปีการศึกษา
 2526 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ระดับ
 มัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 10 ในภาคเรียนที่
 2 ปีการศึกษา 2526 จำนวน 180 คน ในโรงเรียน 35 แห่ง พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่จะดำเนินการ
 การสอนโดยใช้แบบเรียนที่โรงเรียนกำหนดและ ใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกับ
 วิธีสอนแบบอภิปราย แบบศูนย์การเรียน แบบบทบาทสมมติ และแบบสืบเสาะหาความรู้ เมื่อครู
 ผู้สอนสอนไม่ทันตามหลักสูตร จะใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยสรุปใจความสำคัญของบทเรียนให้นักเรียน
 ฟัง ด้านการจัดกิจกรรมประกอบการสอน ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการจัดกิจกรรม
 ประกอบการสอนเป็นบางครั้ง กิจกรรมที่นิยมจัดคือการให้นักเรียนจัดทำป้ายนิเทศ การจัดฉาย
 สไลด์ให้นักเรียนชมและการให้นักเรียนร่วมกันจัดนิทรรศการ ด้านการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอน ครู
 ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าได้มีการใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนเป็นบางครั้ง ด้านการวัดและประเมินผล
 ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าได้ใช้วิธีวัดผลการเรียนของนักเรียนโดยใช้ข้อทดสอบแบบปรนัย
 ซึ่งจะทำการวัดผลทุกครั้งที่จบบทเรียนแต่ละบทและตามที่โรงเรียนกำหนดไว้ ผลการเปรียบเทียบ
 ความคิดเห็นระหว่างครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน เกี่ยวกับปัญหาในการสอนวิชา
 สังคมศึกษา ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนต่ำกว่า 5 ปี และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการ
 สอนตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป มีปัญหาในการสอนวิชาสังคมศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
 ที่ระดับ .01 และผลการเปรียบเทียบความคิดเห็น ระหว่างครูผู้สอนที่ทำการสอนในโรงเรียนที่มี
 ขนาดต่างกันเกี่ยวกับปัญหาในการสอนวิชาสังคมศึกษา พบว่าครูผู้สอนที่ทำการสอนในโรงเรียน
 ขนาดใหญ่และขนาดกลาง และครูผู้สอนที่ทำการสอนในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีปัญหา
 ในการสอนวิชาสังคมศึกษาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ไชยันต์ แด่นยุกต์ (2528) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา เกี่ยวกับ
 ปัญหาการเรียนการสอนวิชากฎหมายในหมวดวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเครื่องมือ
 ที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามประกอบด้วยคำถามแบบตรงคำตอบ แบบมาตราส่วนประมาณค่า
 และแบบปลายเปิด กลุ่มตัวอย่างคือครูผู้สอนวิชากฎหมายที่ประชาชนควรรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
 ตอนปลายของรัฐบาล พบว่าหลักสูตรวิชากฎหมายเขียนไว้กว้างเกินไป ไม่สามารถจัดการเรียน

การสอนได้ครบตามจุดมุ่งหมาย จำนวนหน่วยการเรียนรู้ไม่เหมาะสมกับปริมาณเนื้อหาวิชา วัตถุประสงค์ของหลักสูตรไม่เหมาะสมกับสติปัญญาและวัยของผู้เรียน และไม่เจาะจงชัดเจนยากแก่การนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นปัญหากลาง ปัญหาการเรียนการสอนวิชากฎหมาย ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนโดยส่วนรวมเป็นปัญหากลาง เช่น การขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้วิเคราะห์ หรือตีความแก้ไขปัญหาทางด้านกฎหมายด้วยตนเอง กิจกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงบางอย่าง ทำได้น้อยเพราะเสียเวลา และค่าใช้จ่ายสูง ขาดกิจกรรมที่สร้างความสนใจของนักเรียน ขาดกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของวิชากฎหมาย การสอนส่วนใหญ่เน้นความจำมากกว่าการนำความรู้ไปใช้ การนำเหตุการณ์เกี่ยวกับปัญหากฎหมายในชีวิตประจำวันมาสัมพันธ์กับบทเรียนทำได้น้อย และการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ทางกฎหมายแก่นักเรียนไม่ค่อยได้ผลตามวัตถุประสงค์

ชินโรส สุภาสัย (2529) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 132 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย จากโรงเรียนรัฐบาลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นปัญหามากในการตั้งวัตถุประสงค์ของบทเรียน ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรซึ่งทำได้ยากวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเขียนไว้กว้างเกินไปไม่เหมาะสมกับเวลาเรียน เนื้อหาวิชามีรายละเอียดมากเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับเวลาที่สอน เนื้อหาวิชาไม่สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นและสังคมในปัจจุบัน หนังสือเรียนใช้สำนวนภาษายาก ขาดการยกตัวอย่างทำให้นักเรียนเข้าใจยาก ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับปัญหาด้านจุดประสงค์ของหลักสูตรมีความแตกต่างกัน แต่ปัญหาด้านการใช้สื่อการสอนและแหล่งวิทยากร ด้านการวัดและประเมินผลไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปรีชา สามีคคี (2529) เรื่อง สภาพการปฏิบัติจริง ปัญหาและความต้องการของครูสังคมศึกษาในการวัด และประเมินผล ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือครูอาจารย์ผู้สอนวิชาสังคมศึกษา ทั้งที่เป็นรายวิชาบังคับและรายวิชาเลือกตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ใน

โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา 3 ประจำปีการศึกษา 2529 จำนวน 301 คน จาก 64 โรงเรียน พบว่าในด้านการวิเคราะห์ข้อมูล การปรับปรุงข้อสอบที่วิเคราะห์แล้ว การวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ก่อนสร้างข้อสอบ การทดลองเพื่อหาประสิทธิภาพของข้อสอบ การออกข้อสอบเพื่อวัดพฤติกรรมขั้นสูงกว่าความรู้ ความจำ การสร้างเครื่องมือวัดผลที่ใช้วัดพฤติกรรมด้านจิตพิสัย การสร้างเครื่องมือวัดผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ การสร้างข้อสอบให้มีความยากง่ายเหมาะสม เป็นปัญหามากต่อครูสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การปฏิบัติในการวัดและประเมินผล ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ทำการประเมินผลก่อนการเรียนเป็นบางครั้ง โดยให้นักเรียนตอบคำถามปากเปล่า หรือการสัมภาษณ์เพื่อความรู้พื้นฐานของนักเรียน การวัดผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนใช้วิธีการให้นักเรียนตอบแบบทดสอบเพื่อเก็บคะแนนในการวัดผลระหว่างภาคและปลายภาคเรียน ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่สร้างข้อสอบขึ้นใช้เอง แต่ข้อสอบเหล่านั้นมีการวิเคราะห์ก่อนนำไปใช้เป็นบางครั้งเท่านั้น และส่วนใหญ่ยังไม่มี การสร้างคลังข้อสอบรายวิชา และเมื่อมีการสอบระหว่างภาคแล้ว ครูสังคมศึกษาส่วนใหญ่ได้ เฉลยคำตอบของข้อสอบแก่นักเรียนเป็นบางครั้งเท่านั้น

เชษฐา กลิ่นเทศ (2531) เรื่องการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดเพชรบูรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 81 คน ครูผู้สอนสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดเพชรบูรณ์ ประจำปีการศึกษา 2531 จำนวน 90 คน พบว่าการใช้สื่อประกอบการสอน การนิเทศการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดสอนซ่อมเสริม การจัดเอกสารหลักสูตรและคู่มือครู การปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่ามีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โรงเรียนขนาดเล็กปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในด้านการจัดห้องปฏิบัติการวิชาสังคมศึกษา และการส่งเสริมให้ครูประชุมอบรม ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดเล็กแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มนรัตน์ ทองลั่นท์ (2532) ศึกษาเรื่อง ปัญหาการใช้หลักสูตรวิชาสังคมศึกษา (ส 504) ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 ในโรงเรียนรัฐบาล เขต กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา (ส 504) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนรัฐบาล ปีการศึกษา 2529 จำนวน 155 คน พบว่าความคิดเห็นของครูในด้านหลักสูตร ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่ามี ความชัดเจน พอดี และเหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติงานหลายด้าน ยกเว้นการนำไปจัดกิจกรรม การเรียนการสอน การจัดแหล่งวิทยาการเพื่อเพิ่มความรู้ เนื้อหาเรื่องกระบวนการพัฒนา เศรษฐกิจของไทยในปัจจุบันยังแคบไป ในด้านการบริหารหลักสูตร ผู้บริหารใช้วุฒิทางการศึกษา ของครูผู้สอนเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาจัดครูเข้าสอน ในระดับมาก ส่วนการส่งเสริมสมรรถวิสัย ในการสอนของครู อยู่ในระดับน้อย ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใช้แผนที่เป็นอุปกรณ์ การสอนมากที่สุด ใช้วิธีสอนแบบการบรรยายตามหนังสือเรียน การให้นักเรียนค้นคว้าทำรายงาน และการให้นักเรียนแบ่งกลุ่มอภิปรายเป็นบางครั้ง ในด้านการวัดและประเมินผลครูผู้สอนส่วนใหญ่ วางจุดมุ่งหมายเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล เพื่อการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของนักเรียน ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยวิธีการใช้ข้อทดสอบแบบเลือกตอบ ที่เน้นการวัดพฤติกรรมทาง ด้านความรู้ ผลการทดสอบความแตกต่างของความคิดเห็นของครูตามประสบการณ์ในการเป็นครู ที่มีต่อหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผลโดยส่วนรวม ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นเรื่องการบริหารหลักสูตรที่โดยส่วนรวมมีความแตกต่างกัน

เนตรนิษฐ์ จำปาทองเทศ (2533) ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาของครูสังคมศึกษา ในการพัฒนาทักษะวิชาสังคมศึกษาให้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น เขตการศึกษา 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูสังคมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาล ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 2 จำนวน 199 คน พบว่า ครูสังคมศึกษาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทักษะวิชาสังคมศึกษา ทั้งด้านทักษะทางวิชาการ และทักษะทางสังคม ปานกลาง แต่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและตีความวัสดุกราฟิก การทำความเข้าใจเกี่ยวกับเวลาและการลำดับเหตุการณ์ และความคิดสร้างสรรค์มีการจัดน้อย และสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูสังคมศึกษาที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จารุนันท์ จันคณา (2535) ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอน วิชาประชากรกับสิ่งแวดล้อมเขตการศึกษา 9 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม และการ สัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างคือครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 70 คน และสัมภาษณ์ครู จำนวน 27 คน พบว่าการส่งเสริมการจัดประชุม ปรึกษาหารือกับฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอนเนื้อหาแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย 56.80 โดยถือว่าการปฏิบัติน้อย ครูส่วนใหญ่กำหนดจุดประสงค์ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ประชากรกับสิ่งแวดล้อม จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับหลักสูตร ใช้วิธีสอนให้นักเรียนมีทักษะการ ทำงานเป็นหมู่คณะ ใช้งบประมาณจัดซื้อและจัดทำสื่อสำเร็จรูป ให้นักเรียนร่วมกันวางแผน และ ดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร วัดและประเมินผลในด้านความรู้และความเข้าใจ และครู ส่วนใหญ่ใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ให้นักเรียนรวบรวม และรายงานข่าว ด้านประชากรและ สิ่งแวดล้อม ใช้สื่อที่เป็นรูปภาพ

พิระพล งามขุนทด (2535) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของครูสังคมศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในวิชาสังคมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัยเป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือครูสังคมศึกษา จำนวน 300 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 37 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูสังคมศึกษามีการวัดและ ประเมินผลโดยจัดสอบความรู้ วัดและประเมินผลจากงานที่ได้รับมอบหมาย วัดและประเมินผล ร่วมกับวิชาสังคมศึกษา โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนตามหลักสูตร วัดและ ประเมินผลจากการอภิปราย แสดงความคิดเห็น วัดและประเมินผลจากการวิเคราะห์สาเหตุและ แนวทางในการแก้ปัญหา จากการสังเกตพฤติกรรมเน้นทัศนคติ

พนอจิตร โกมลวาช (2536) ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการ การวิชาท้องถิ่นของเราของครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างคือครูสังคมศึกษาที่สอน วิชา ส 071 ท้องถิ่นของเรา 1 วิชา ส 072 ท้องถิ่นของเรา 2 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด กรมสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำนวน 237 คน พบว่าด้านการจัดเนื้อหาวิชาและ การใช้หนังสือเรียนโดยส่วนรวมครูสังคมศึกษาปฏิบัติมาก ยกเว้นข้อที่ระบุว่ารวบรวมเนื้อหาที่จะ

สอนจากหน่วยงานหรือสถานประกอบการเอกชน จากผู้เชี่ยวชาญหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น และจาก พิพิธภัณฑ์หรือศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านที่ครูปฏิบัติน้อย ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่านักเรียนขาดทักษะในการรายงานและการอภิปรายแสดงความคิดเห็น นักเรียนไม่รับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย การกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนทำได้ยาก ผู้บริหาร คณะครูและผู้ปกครอง ไม่ให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่ และขาดแคลนงบประมาณที่จะใช้จ่าย ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกสถานที่

วิมล สารบรรณ (2539) ศึกษาเรื่อง ปัญหาความต้องการในการผลิตและการใช้สื่อการสอนของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2539 จำนวน 261 คน จาก 15 โรงเรียน ในจังหวัดหนองคาย พบว่า ปัญหาการผลิตและการใช้สื่อการสอนด้านสภาพสื่อที่มีอยู่ในโรงเรียนต่าง ๆ มีสื่อการสอนจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอกับความต้องการสื่อที่มีอยู่ขาดคุณภาพ และล้าสมัย ขาดค่าใช้จ่ายไม่ได้ จึงทำให้สื่อการสอนขาดประสิทธิภาพ ปัญหาด้านการผลิตคือ ขาดงบประมาณที่ใช้ในการผลิตสื่อการสอน จึงทำให้ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตสื่อการสอน ครูผู้สอนไม่มีเวลาเพียงพอในการผลิต และยังขาดความรู้ในการผลิต ทางด้านปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการใช้สื่อการสอน ครูผู้สอนไม่มีโอกาสเสนอความคิดเห็นในการเลือก การยืม การจัดซื้อ การประเมินค่า และการเก็บรักษาสื่อการสอน ห้องเรียนบางห้องไม่เหมาะสมกับการใช้สื่อบางชนิด เช่นไฟฟ้า ประกอบกับห้องมีความคับแคบ ไม่สามารถควบคุมแสงสว่างได้ ในด้านการบริการสื่อการสอน โรงเรียนไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง หน่วยงานที่ให้บริการสื่อการสอนอยู่ห่างไกล นอกจากนั้นยังไม่มี การสำรวจความต้องการสื่อการสอนของผู้สอน และไม่มีเจ้าหน้าที่ให้บริการ และให้คำแนะนำ ปัญหาด้านการใช้สื่อการสอน คือ ครูยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการใช้สื่อ และเกรงว่าใช้สื่อแล้ว จะได้เนื้อหาน้อยทำให้สอนไม่ทันตามหลักสูตร

เผด็จ กลประดิษฐ์ (2540) ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการสอน วิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร 89 คน ครูผู้สอนวิชา

สังคมศึกษา 148 คน รวม 237 คน พบว่า การวางแผนการสอนวิชาสังคมศึกษา ในโรงเรียนส่วนมากเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา และดำเนินการสอนโดยยึดหลักสูตรเป็นแนวปฏิบัติ ใช้เวลาเตรียมการสอน 1 วันถึง 1 สัปดาห์ สอนโดยการอธิบายเนื้อหาตามบทเรียน เมื่อสอนไม่ทันตามหลักสูตร ครูส่วนมากใช้วิธีอธิบายสรุปให้นักเรียนฟัง ใช้วัสดุอุปกรณ์การสอนเป็นบางชั่วโมง และที่ใช้ส่วนมากเป็นแผนที่ โดยมุ่งหวังเพื่อให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนง่ายขึ้น มากที่สุด มีการวัดผลการเรียนของนักเรียน ระหว่างภาคเรียนเพื่อมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ใช้ข้อทดสอบแบบปรนัย และอัตนัยผสมกันที่ครูสร้างขึ้นเองมากที่สุด ปัญหาการสอนวิชาสังคมศึกษา ที่อยู่ในระดับมาก คือ ปัญหาทางด้านนักเรียน ส่วนปัญหาด้านที่เกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน วิธีสอน กิจกรรมและวัสดุอุปกรณ์การสอน การวัดและประเมินผล เป็นปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลาง

Hurbat (1982) ศึกษาเรื่อง การศึกษามโนทัศน์ทางด้านเศรษฐศาสตร์ของครูผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ของรัฐอลาบามา ปีการศึกษา 1979-1980 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอนวิชาทางด้านเศรษฐศาสตร์ จำนวน 93 คน จาก 60 โรงเรียน โดยเลือกจากโรงเรียนซึ่งมีขนาดต่างกันขนาดละ 15 โรงเรียนพบว่าโรงเรียนในรัฐอลาบามาทุกโรงเรียน เปิดสอนวิชาเศรษฐศาสตร์อย่างน้อย 1 รายวิชาในแต่ละเทอม และบางโรงเรียนสอนมากกว่านั้น และมีมโนทัศน์ทางด้านเศรษฐศาสตร์ได้มีแทรกปนอยู่กับวิชาอื่นด้วยครูผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย และครูในโรงเรียนที่เล็กมักจะมีการเตรียมตัวในการสอนมากกว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ส่วนมากจะเรียนเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์มาไม่น้อยกว่า 15 หน่วยกิต 2 ใน 5 ของครูผู้สอนเชื่อมั่นว่าตนเองมีการเตรียมตัวอย่างดีก่อนที่จะสอนและครูผู้ชายมีความมั่นใจในความรู้วิชาเศรษฐศาสตร์มากกว่าครูผู้หญิง ครูให้ความสำคัญต่อวิชาเศรษฐศาสตร์เป็นอันดับแรก ในกลุ่มวิชาสังคมศึกษา และให้ความสำคัญเป็นอันดับ 4 ในบรรดาวิชาทั้งหมดในหลักสูตรโรงเรียนมัธยม และครูแสดงความคิดเห็นว่าควรจะได้มีการอบรม มีประชุมปฏิบัติการ มีแบบเรียนทันสมัย มีวัสดุสารต่าง ๆ ครูที่มีความคิดเห็นดังกล่าว มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญกับครูที่ได้มีการประชุมปฏิบัติการโดยรัฐจัดขึ้นและครูที่ใช้แบบเรียน ตลอดจนครูที่มีวัสดุสารสำหรับใช้ในห้องเรียน

Luvagha (1996) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล ในรัฐบังโกมาประเทศเคนย่า พบว่าการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์
ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล ในรัฐบังโกมา ประเทศเคนย่า ยังประสบปัญหามากในเรื่อง
ของอุปกรณ์ช่วยสอนวิชาเศรษฐศาสตร์ ที่ยังมีไม่เพียงพอ ซึ่งจำเป็นมากในการฝึกทักษะต่าง ๆ
ให้นักเรียน